

StudentWeetRaad

verbinden, leren, adviseren

BEST PRACTICES IN PEER TO PEER EDUCATIE BIJ HET GEVEN VAN VOORLICHTING OVER SEKSUELE GEZONDHEID?

Geschreven door Loes Bak en Eveline Willems
In opdracht van Dance4Life

Juni 2018

Wat werkt (best practices) betreft peer to peer educatie (bij jongeren tussen 12 en 16 jaar in westerse samenlevingen) bij het geven van voorlichting over seksuele gezondheid?

Inleiding

Naar aanleiding van de vraag “Wat werkt (best practices) betreft peer to peer educatie (bij jongeren tussen 12 en 16 jaar in westerse samenlevingen) bij het geven van voorlichting over seksuele gezondheid?” vanuit Dance for Life is een advies opgesteld. Aan de hand van wetenschappelijke literatuur over peer to peer seksuele voorlichting is het advies geschreven. Allereerst wordt een aanleiding benoemd; waarom is kennis over seksuele gezondheid van belang en toe staat dit in verband met het geven van seksuele voorlichting? Daarna is aan de hand van verschillende studies over peer to peer educatie bekeken wat werkt en wat niet werkt.

Aanleiding

Het aantal seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) neemt al decennialang toe, vooral in de leeftijdsgroep 15-29 jaar (Homøe, Knudsen, Nielse, & Grynnerup, 2015). Van de Nederlandse jongeren onder de 25 jaar heeft 2% van de jongens en 4% van de meisjes ooit een Seksueel Overdraagbare Aandoening (SOA) gehad (Twisk & Meijer, 2017). Kennis over seksuele gezondheid, zowel als preventie en als facilitator om het toenemende aantal soa's te stoppen, is daarom gewenst. Een peer-to-peer benadering blijkt hiervoor een aantrekkelijke aanpak. Een peer-to-peer educatieprogramma over seksuele gezondheid vereist namelijk aanpassing aan culturele waarden en acceptatie van de bevolking en de overheid.

Wat is er bekend over de peer-to-peer benadering?

Peer-to-peer educatie is wereldwijd een veelgebruikte vorm van seksuele voorlichting. Om juist advies te kunnen geven is daarom gekeken naar de verschillende invullingen die instanties aan deze peer-to-peer educatie geven. Een eerste voorbeeld van zo'n peer-to-peer benadering, is het SexInuk-project. De methode in het SexInuk-project is gebaseerd op peer-to-peer onderwijs en werd uitgevoerd door middel van workshops die werden gegeven door Deense studenten Geneeskunde. Het idee was om de seksuele

gezondheid van jongeren in Groenland te verbeteren door Groenlandse studenten op te leiden tot peer-educators, die jongeren in hun moedertaal kunnen informeren, onder andere over soa's, anatomie, anticonceptiemiddelen. Daarom is het project een peer-to-peer educatieprogramma. Het project is uitgevoerd op openbare scholen in Nuuk, Groenland. Aangezien het SexInuk-project vrijwillig is, is de inzet van de Groenlandse studenten van vitaal belang voor de duurzaamheid van het project in Groenland.

Binnen het onderzoek van Homøe et al. (2015) is informatie verzameld over de haalbaarheid en implementatie van het SexInuk-project. Dit werd aangevuld met persoonlijke informatie en vragen over de educatieve elementen in het SexInuk-project. Resultaten van de focusgroepinterviews toonden algemene overeenstemming over de noodzaak om seksuele voorlichting op het gebied van seksuele gezondheid in Groenland te verbeteren. De deelnemers vroegen meer vrijwillige opvoeders om duurzaamheid te waarborgen. De verwoording en verbinding van taboe-onderwerpen in de Groenlandse samenleving leek erg belangrijk. De deelnemers suggereerden dat de bewustwording meer wordt aangewakkerd met de promotie van het peer-to-peer educatieprogramma. Er kan hieruit geconcludeerd worden dat de taal die gesproken wordt in de focusgroepinterviews een belangrijk element is binnen de training. Ook zijn culturele waarden een belangrijk element binnen de training. Dit zijn bijvoorbeeld normen en waarden die voor ieder verschillen met betrekking tot seksuele gezondheid.

Layzer, Rosapep en Barr (2017) deden ook onderzoek naar peer-to-peer voorlichting. De cursus waarbij ze dit onderzochten was de PEP-training. De PEP-training maakt gebruik van interactieve groepsactiviteiten waarbij zes verschillende onderwerpen aan bod kwamen: het uitstellen van seksuele intimiteit, het voorkomen van onbedoelde zwangerschap, het voorkomen van HIV, het voorkomen van andere seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's), het vermijden van het maken van seksuele beslissingen onder invloed van alcohol en drugs en het verbeteren van de ouder-tiener communicatie (Layzer et al., 2017). Naast de onderwerpen die aan bod komen staat in het programma de communicatie, het actief leren en de reflectie, die al begint tijdens het werven en trainen van peer-educators en zich uitstrekt tot in de klas en de werkplaatsen, centraal. De peer-educators leren zich voor te bereiden op workshops en

leren deze ook uit te voeren. Dit doen ze door deel te nemen aan een dagelijkse Teen PEP cursus die een semester duurt.

Wat blijkt uit onderzoek over de peer-to-peer benadering?

Uit eerder onderzoek van Layzer, Rosapep en Barr (2014) bleek dat deelnemers van de PEP-cursus grote waarde hechtten aan het krijgen van peer-to-peer educatie. Hierbij noemden ze dat de informatie die zij kregen van de peer-educators nieuwe informatie was en vooral belangrijk voor hun leven. Ze hadden het gevoel dat ze meer en beter leerden wanneer ze deze informatie verkregen via peers (leeftijdsgenoten) dan via instructies uit de gewone seksuele voorlichting in de klas. De meeste deelnemers gaven aan dat het PEP programma hen hielp op gebieden die in verband staan met zowel sociaal welzijn als seksuele gezondheid (Layzer et al., 2014). Uit het vervolgonderzoek van Layzer et al. (2017) naar peer-to-peer voorlichting, is ook gebleken dat wanneer jongeren weten dat de leeftijd van degene die de voorlichting geeft ongeveer hetzelfde is als hun eigen leeftijd, zij meer geneigd zijn om de boodschap op te slaan en hun houding en gedrag te veranderen.

Uit een onderzoek naar peer-to-peer educatie in Engeland van Stephenson et al. (2004) bleek eveneens dat jongens en meisjes meer tevreden zijn met peer-to-peer educatie in plaats van educatie door leraren. Wel bleek dat sommige meisjes moeite hadden om vragen te stellen of iets bij te dragen wanneer de groep bestond uit zowel jongens als meisjes. Een groter deel van de meisjes gaf ook aan dat zij liever een deel of de hele voorlichting hadden in groepen met hetzelfde geslacht (Stephenson et al., 2004). Ook kwam in de studie naar voren dat meedoen met de training moeilijker was wanneer de peer-educators niet in staat waren om jongens te betrekken bij de les of hun gedrag te sturen (Stephenson et al., 2004). De reden dat de peer-educators hier niet toe in staat waren, komt in het onderzoek niet duidelijk naar voren. Wel noemen de onderzoekers de selectie van de peer-educators een beperking. De peer-educators werden zo geselecteerd dat zij hooggeschoold waren en een meer bevoorrechte achtergrond hadden dan de peers zelf. Dit kan een belemmering zijn voor de natuurlijke interactie die ze met hun peers hadden (Stephenson et al., 2004).

Mellanby, Newcombe, Rees en Tripp (2001) deden ook onderzoek naar seksuele voorlichting. Dit was een vergelijkend onderzoek naar peer-to-peer educatie en door volwassenen gegeven seksuele voorlichting bij jongeren van 13 en 14 jaar oud. Het doel was om te bekijken of er bepaalde aspecten van het geven van de training waren waarbij peer-educators effectiever waren in het bereiken van resultaten dan wanneer de educatie door volwassenen gegeven wordt. Een groep jongeren werd daarbij onderverdeeld over een groep die peer-to-peer voorlichting kreeg en een groep die voorlichting kreeg van volwassenen. Hieruit is gebleken dat peer-to-peer educatie effectiever blijkt wanneer het gaat om het niet hebben van seks voor het 16e levensjaar (Mellanby et al., 2001). Dit komt overeen met de hierboven beschreven onderzoeken. Ook gaven de leerlingen die de peer-to-peer voorlichting gekregen hadden aan dat zij meer geleerd hadden dan degene die de door volwassenen gegeven voorlichting gekregen hadden (Mellanby et al., 2001). Wat volgens de onderzoekers wel opviel was dat leerlingen meer schaamte voelden tijdens de peer-to-peer voorlichting dan tijdens de voorlichting gegeven door volwassenen. Dit geeft aan dat op het gebied van schaamte de voorlichting gegeven door volwassenen effectiever blijkt.

Ten slotte heeft het onderzoek van Strange, Forrest & Oakley (2002) zich gericht op de invloed van peer-to-peer seksuele voorlichting in de klas, wat ook wel bekend is als The RIPPLE (Randomized Intervention of PuPIL-Led sex Education) studie. De RIPPLE-studie is een gerandomiseerde gecontroleerde studie van door peers geleide seksuele voorlichting op Engelse middelbare scholen. Binnen het onderzoek is rekening gehouden met de volgende punten; de aard van de rol van peer-educators en de interactie met andere studenten, bezorgdheid van peer-educators bij het implementeren en uitvoeren van seksuele voorlichtingsbijeenkomsten, strategieën gebruikt door peer-educators in de sessies, factoren die belangrijk lijken bij het bepalen van de reacties van jongere studenten op de sessies en soorten ondersteuning van leraren. Uit dit onderzoek bleek dat degenen die peer-educatieprojecten op scholen ontwerpen, moeten nadenken over de gewenste interactiestijl tussen peer-educators en de doelgroep. Hierbij kan gedacht worden aan een positieve interactie stijl tussen deze twee waarbij gebruik wordt gemaakt van verbale grapjes onder jongeren. Dit kan gezien worden als gedrag dat als productief gebruikt kan worden en is belangrijk bij het bepalen van de grenzen van relaties tussen studenten en peer-educators. Daarnaast moet ook nagedacht worden

over de behoefte aan training in vaardigheden voor klassenmanagement die groepsleiders mogelijk nodig hebben. Op die manier leert de groepsleider de klas onder controle te houden en de training zo op een zo efficiënt mogelijke manier te organiseren (Strange et al., 2002). Als laatste wordt gedacht aan de voorziening van strategieën voor het omgaan met pesten en persoonlijke (negatieve) opmerkingen tussen studenten. Dit zorgt voor een zo veilig mogelijke sfeer in de klas, wat nodig is om onderwerpen als seksualiteit bespreekbaar te kunnen maken (Strange et al., 2002).

Wat is van belang bij het geven van peer-to-peer trainingen?

Trainingsactiviteiten in de door peers geleide voorlichtingen moeten duidelijke doelen hebben, een duidelijke relevantie hebben voor de studenten, vernieuwend zijn, praktisch zijn, de leerlingen moeten niet te veel stilzitten en het moet ook vooral leuk zijn. Praten en spel zijn hierbij van belang. Een grap en humor spelen namelijk een grote rol in het scheppen van een band tussen peer-educators en de doelgroep (Strange et al., 2002). Daarnaast noemen Strange et al. (2002) dat de tijdsperiode tussen de opleiding van peer-educators en het geven van de voorlichting aan de doelgroep idealiter niet meer dan een paar weken zou moeten zijn. Er moet voor gezorgd worden dat het programma wordt georganiseerd om het aantal mensen dat kan worden bereikt te maximaliseren (Strange et al., 2002). Voor wat betreft de opleiding van de peer-educators is het volgens Strange et al. (2002) belangrijk om in kleine groepen te werken, in een geschikte ruimte te werken en dat sessies niet gepland zijn aan het einde van de dag. Het kan een goed idee zijn om het programma zodanig te organiseren dat peer-educators een aantal voorlichtingen geven aan studenten van dezelfde leeftijd om te oefenen. Als laatst noemen Strange et al. (2002) dat docenten peer-educators het best kunnen ondersteunen door toegang te bieden tot bronnen, te zorgen dat voorlichtingen op een verstandige en prettige manier worden gepland in relatie tot andere schoolactiviteiten, dat andere leraren zich bewust zijn van de rol van de peer-educators, interesse tonen in de peer-educators en het programma en door de potentiële waarde van de voorlichtingen door peer-educators te erkennen (Strange et al., 2002).

Advies

De vraag: “Wat werkt (best practices) betreft peer to peer educatie (bij jongeren tussen 12 en 16 jaar in westerse samenlevingen) bij het geven van voorlichting over seksuele gezondheid?” kan beantwoord worden aan de hand van de volgende punten. Wanneer gericht wordt op de deelnemers en de peer-educators is het van belang dat het doel van de training duidelijk is, dat het vernieuwend is en vooral dat het leuk is. Als gekeken wordt naar de opleiding van de peer-educators is de tijd tussen de opleiding aan de peer-educators en het geven van de opleiding door peer-educators aan hun peers een belangrijk aspect om rekening mee te houden. Daarbij is het belangrijk te kijken naar de inrichting van de opleiding voor peer-educators, zoals de tijd, ruimte, groepsgrootte en oefenmomenten. Ook docenten kunnen hun bijdrage leveren in een geslaagde peer-to-peer educatie in hun klas door middel van een goede afstemming met de peer-educators.

Literatuurlijst

- Homøe, A.S., Knudsen, A.K.S., Nielse, S.B., & Grynnerup, A.G.A. (2015). Sexual and reproductive health in Greenland: evaluation of implementing sexual peer-to-peer education in Greenland (the SexInuk project). *International Journal of Circumpolar Health*, 74(1). doi: 10.3402/ijch.v74.27941
- Layzer, C., Rosapep, L., & Barr, S. (2014). A peer education program: delivering highly reliable sexual health promotion messages in schools. *Journal Of Adolescent Health*, 54(3), 70-77. doi: 10.1016/j.jadohealth.2013.12.023
- Layzer, C., Rosapep, L., & Barr, S. (2017). Student Voices: Perspectives on Peer-to-Peer Sexual Health Education. *Journal of School Health*, 87(7), 513-523. doi: 10.1111/josh.12519
- Mellanby, A. R., Newcombe, R. G., Rees, J., & Tripp, J. H. (2001). A comparative study of peer-led and adult-led school sex education. *Health Education Research*, 16(4), 481-492. doi:10.1093/her/16.4.481
- Stephenson, J. M., Strange, V., Forrest, S., Oakley, A., Copas, A., Ellen, E., . . . Johnson, A. M. (2004). Pupil-led sex education in England (RIPPLE study): cluster-randomised intervention trial. *The Lancet*, 364(9431), 338-346. doi:10.1016/S0140-6736(04)16722-6
- Strange, V., Forrest, S., & Oakley, A. (2002). What influences peer-led sex education in the classroom? A view from the peer educators. *Health Education Research*, 17(3), 339-350. doi:10.1093/her/17.3.339
- Twisk, D., & Meijer, S. (2017). Hoofdstuk 6 Soa en hiv. In H. de Graaf, M. van den Borne, S. Nikkelen, D. Twisk, & S. Meijer (Reds.), *Seks onder je 25e* (pp. 111-133). Geraadpleegd van <http://seksonderje25e.nl/files/uploads/Onderzoeksboek%20Seks%20onder%20je%2025e%202017.pdf>